

МЕДИЦИНА НЕВІДКЛАДНИХ СТАНІВ, АНЕСТЕЗІОЛОГІЯ ТА ІНТЕНСИВНА ТЕРАПІЯ

<https://doi.org/10.35339/msz.2021.90.01.07>
УДК 616.853-06:616.895.4-084-085

*В.П. Печиборці¹, В.М. Якимець¹, П.Б. Волянський²,
В.М. Михайлов², О.С. Твердохліб², Е.М. Хорошун³*

¹Державна наукова установа «Центр інноваційних медичних технологій Національної академії наук України», м. Київ, Україна

²Інститут державного управління та наукових досліджень з цивільного захисту, м. Київ, Україна

³Військово-медичний клінічний центр Північного регіону, м. Харків, Україна

ПІДВИЩЕННЯ КВАЛІФІКАЦІЇ УПРАВЛІНСЬКИХ КАДРІВ ОРГАНІВ ВЛАДИ ТА ФАХІВЦІВ МЕДИЧНОГО ЗАХИСТУ З ПИТАНЬ ЦИВІЛЬНОГО ЗАХИСТУ

Відповідно до сучасних джерел небезпек висунуто нові вимоги до системи підвищення кваліфікації управлінських кадрів органів влади та медичних фахівців, діяльність яких пов'язана з організацією і здійсненням заходів із питань цивільного захисту. Підвищення їхньої кваліфікації спрямовано на формування готовності до виконання складних завдань в єдиній державній системі цивільного та його складової, медичного захисту, і передбачає освоєння нових загальнотеоретичних та спеціально-технологічних і медичних знань, розширення спектра вмінь і практичних навичок. На основі логічного аналізу розкрито особливості підвищення кваліфікації управлінських кадрів органів влади та медичних фахівців із питань цивільного захисту за сучасних умов, обґрунтовано пропозиції щодо вдосконалення процесу навчання. Вивчено стан справ та аргументовано висновок про те, що оптимізація вдосконалення й підвищення кваліфікації управлінських кадрів органів влади та медичних фахівців системи екстреної медичної допомоги й медицини катастроф із питань цивільного й медичного захисту як функціональної підсистеми в єдиній державній системі цивільного захисту передбачає органічне поєднання різних форм, методів та змісту навчання залежно від можливостей навчального закладу та потреб особи. Означене неможливе без впровадження раціональної побудови універсального дизайну під час навчального процесу в закладі вищої освіти, установі цивільного захисту. Актуальність означених питань підтверджується курсом нашої держави на інтеграцію в Європейський Союз, а це потребує в сучасних умовах системного вдосконалення навчального процесу та оптимізації рівня підвищення кваліфікації зазначених категорій кадрів із використанням досвіду розвинених держав світу та вже наявних адаптованих досягнень у цій галузі в нашій державі, які відповідають світовим стандартам і вимогам сьогодення.

***Ключові слова:** підвищення кваліфікації, управлінські кадри органів влади, медичні фахівці, цивільний захист, надзвичайна ситуація.*

© В.П. Печиборці, В.М. Якимець, П.Б. Волянський,
В.М. Михайлов, О.С. Твердохліб, Е.М. Хорошун, 2021

Вступ

Непередбачувані і складні катастрофи, тривалі та інтенсивні лісові пожежі, агресивні й руйнівні повені, а також екстремальні погодні явища стають з часом нормою. Цей факт свідчить про те, що ми повинні навчитися управляти новою складною реальністю. Надзвичайні ситуації, пов'язані з екологічними, природними чи техногенними явищами, стали невід'ємною складовою частиною сучасного життя більшості країн світу, оскільки ці явища часто спричиняють не лише значні руйнування, а й травмування і загибель людей. Ці наслідки стають усе більш небезпечними та масштабними для населення, ареалу існування та функціонування економіки.

Через надзвичайні ситуації передчасно помирає багато людей, а усунення наслідків надзвичайних ситуацій потребує великих витрат. Згідно зі статистичними даними Державної служби України з надзвичайних ситуацій за останнє десятиріччя на території України в середньому виникає близько 150 надзвичайних ситуацій щороку.

За період моніторингу в Україні за період з 2011 по 2020 рік сталося 1573 надзвичайні ситуації. За класифікаційними ознаками надзвичайні ситуації було розподілено так: техногенного характеру – 728 надзвичайні ситуації, природного характеру – 761, соціального характеру – 84. Унаслідок надзвичайних ситуацій загинула 2 331 особа та постраждало 9 675 осіб, прямі матеріальні збитки становлять більш ніж 14 682,93 млн грн. (таблиця) [1].

Через різноманіття і постійне зростання кількості джерел небезпек для людини, суспільства та держави в усіх сферах життєдіяльності збільшується значення захисту населення й територій від надзвичайних ситуацій. Ефективна діяльність системи цивільного захисту неможлива без підготовки населення з питань безпеки життєдіяльності, де особливого значення набуває підвищення кваліфікації управлінських кадрів органів влади та медичних фахівців системи екстреної медичної допомоги та медицини катастроф, діяльність яких пов'язана з організацією і реалізацією заходів функціональної підсистеми медичного захисту в єдиній державній системі цивільного захисту.

Дані про НС	Рік										Усього за 10 років
	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020	
Усього НС	221	212	144	143	148	149	166	128	146	116	1573
...у тому числі за характером											
техногенні	134	120	76	74	63	56	50	48	60	47	728
природні	77	74	56	59	77	89	107	77	81	64	761
соціальні	10	18	12	10	8	4	9	3	5	5	84
...у тому числі за рівнем											
державні	4	1	1	5	2	1	2	2	2	6	26
регіональні	3	13	12	9	9	9	8	6	7	4	80
місцеві	89	83	58	59	62	64	70	64	63	5	617
об'єктові	125	115	73	70	75	75	86	56	74	56	805
Загинуло людей	355	301	253	287	242	183	172	168	200	170	2331
Постраждало людей	985	861	854	680	962	1805	892	839	1492	305	9675
Матеріальні збитки, млн грн.	102,75	249,79	396,33	198,85	532,72	265,31	896,80	496,97	1626,73	9916,68	14682,93

Примітка. НС – надзвичайна ситуація.

Значна кількість досліджень українських науковців, зокрема М. Долгого, С. Домбровської, О. Євсюкова, А. Терентьевої, В. Тищенко, С. Миронця, О. Бикової, М. Козяр, П. Волянського, А. Демків, Є. Литвиновського, присвячена питанням державного управління у сфері захисту населення й територій від надзвичайних ситуацій, різних видів забезпечення від них та визначення завдань підготовки особового складу для рятувальних професійних підрозділів. Однак у цих дослідженнях фрагментарно висвітлено питання підвищення кваліфікації персоналу щодо способів захисту населення та територій від надзвичайних ситуацій та змісту навчання штатних працівників підрозділів із питань цивільного захисту. Зокрема, система підвищення кваліфікації управлінських кадрів органів влади та фахівців Державної служби медицини катастроф з питань цивільного захисту в системі післядипломної освіти не була предметом поглибленого науково-педагогічного дослідження, і тому наукова розробка концептуальних, організаційно-педагогічних, методологічних та методичних засад недостатня.

З огляду на об'єктивну необхідність наукового і технологічного рішення метою поданої роботи є розкриття особливостей підвищення кваліфікації управлінських кадрів органів влади та медичних фахівців із питань цивільного захисту в системі післядипломної освіти. Елементи й напрями розвитку системи підвищення кваліфікації персоналу у практиці післядипломної освіти досить часто висвітлюються в науковій літературі. Так, В. Онушкін розглядає підвищення кваліфікації як навчальну діяльність, що направлена на формування повної готовності працівника до виконання більш серйозних завдань і передбачає освоєння нових спеціально-технологічних і загальнотеоретичних знань, розширення спектра навичок і вмій [2]. Ефективна організація системи підвищення кваліфікації, за В. Сидоренко, має наповнюватися новою результативністю та змістом використовуваних технологій, андрагогічних методів, неперервністю міжкурсового та курсового періодів як цілісного андрагогічного циклу тощо, є не тільки вимогою часу, а насамперед визначальним

показником діяльності інституцій післядипломної педагогічної освіти [3]. Післядипломна педагогічна освіта, на думку В. Супруна, спрямована на розвиток і вдосконалення особистісних якостей фахівців та виявлення інтегральних факторів розвитку методичної компетентності на основі міждисциплінарних підходів [4].

Саме тому питання фахового зростання персоналу, котрий забезпечує в межах законодавства виконання завдань у сфері цивільного захисту, стає центральною проблемою належного захисту населення й територій від негативних наслідків надзвичайних ситуацій.

Ефективна діяльність фахівців цієї галузі, як зазначає М. Козяр, досліджуючи теоретичні й методичні засади професійної підготовки фахівців із цивільного захисту, можлива лише за їхньої повноцінної підготовленості до дій за таких умов, які для них мають бути нормою [5]. Суспільству потрібні висококваліфіковані управлінські кадри, спроможні втілювати стратегії розвитку сфери цивільного захисту; реалізовувати організаційно-технічні заходи безпечної життєдіяльності; проводити моніторинги і прогнозування надзвичайних ситуацій на підставі отриманих даних; координувати дії органів управління цивільного захисту під час реагування на надзвичайні ситуації; підвищувати ефективність роботи підпорядкованих структур, що відповідають їхнім завданням.

Особливості професійної діяльності в надзвичайних ситуаціях, а саме: небезпечність, досить висока складність та психічна й фізична насиченість – передбачають дійсну фахову майстерність, морально-психологічну готовність та психічну стійкість посадових осіб до роботи на межі людських можливостей.

З метою забезпечення якісного навчання управлінських кадрів органів влади та медичних фахівців із питань цивільного захисту нормативно-правовими актами визначено перелік категорій цих осіб, які в межах законодавства виконують певні завдання цивільного захисту в цій сфері суспільного життя [6]. Нормативно-правовими документами визначено, що підвищення кваліфікації зазначених посадових осіб з питань цивільного захисту є обов'язковою умовою та здійснюється шляхом проведення функціонального навчання і практичної підготовки.

У наказі МВС України від 21.10.2014 № 1112 «Про затвердження Положення про організацію навчального процесу з функціонального навчання» зазначено, що функціональне навчання передбачає «набуття та систематичне оновлення особою спеціальних знань, навичок та умінь з питань цивільного захисту без своєчасного вдосконалення раніше набутих особою компетентностей у межах її професійної діяльності або певної галузі знань, у якій працює» [7]. Практична підготовка полягає в закріпленні управлінськими кадрами органів влади й медичними фахівцями теоретичних знань із питань цивільного захисту та набутті ними навичок і досвіду виконання завдань, а також функцій під час штабних, командно-штабних і спеціальних об'єктових навчань та у спеціальних тренуваннях із питань цивільного захисту.

Підвищення кваліфікації управлінських кадрів органів влади й медичних фахівців із питань цивільного захисту мають здійснювати у перший рік призначення на посаду і в подальшому – щонайменше 1 раз на 5 років. У зв'язку з цим відповідні посадові особи управлінських кадрів органів влади й медичних фахівців мають передбачати підвищення кваліфікації у такий спосіб, щоб кожен фахівець завершив цю процедуру принаймні 1 раз на 5 років. Згідно зі статистичними даними понад 23 тис. осіб керівного складу та спеціалістів, робота котрих пов'язана зі здійсненням і організацією заходів із питань цивільного захисту, щороку мають можливість і підвищують кваліфікацію [8].

Згідно зі всіма нормативними документами тривалість навчання завжди визначається відповідними програмами, що розробляються Інститутом державного управління у сфері цивільного захисту, а також територіальними установами цивільного захисту, які здійснюють підвищення кваліфікації та передбачають отримання особами знань, навичок та вмінь, а також набуття нового досвіду застосування цих знань та вмінь для виконання посадових обов'язків у сфері захисту територій та населення від надзвичайних ситуацій.

Під час планування та організації підвищення кваліфікації управлінських

кадрів органів влади й медичних фахівців із питань цивільного захисту враховують їхні індивідуальні, соціальні та вікові особливості, досвід роботи, що допомагає прибрати бар'єри спілкування під час навчання між учасниками. Це дає можливість урахувати потреби осіб, які навчаються, в отриманні нових знань і розвитку компетенцій і внаслідок цього запроваджувати в роботу індивідуальну освітню лінію як «індивідуальний шлях реалізації особистісного потенціалу здобувача освіти, що розробляється з урахуванням його інтересів, здібностей, мотивації, потреб, досвіду та можливостей» [9].

Як показує досвід, така робота позитивно впливає на поліпшення освітнього процесу, покращує мотивацію науково-педагогічних працівників до вибору найбільш дієвих форм роботи, використання новітніх педагогічних технологій та методик. Така система підвищення кваліфікації, як зауважує В. Купрієвич, стосується осіб, які вже визначились професійно та характеризуються фізіологічною, соціальною та моральною зрілістю і економічною навчання незалежністю [10]. При організації керівників структурних підрозділів органів влади з питань цивільної безпеки ми повинні пам'ятати про те, що це дорослі люди, котрі вже зарекомендували себе як фахівці високого рівня. Звичайно, слухачі мають багатий професійний і життєвий досвід, конкретну й високу мотивацію до підвищення кваліфікації, прагнуть до постійного практичного застосування набутих умінь та знань в управлінській практиці, ставлять високі вимоги до якості та результатів навчання. Це спонукає дослідників із проблем розвитку післядипломної освіти вдаватися до пошуків адекватних методологічних підходів до навчання таких осіб, залучати їх до співпраці зі здобуття знань на партнерських засадах.

Реалізація основних положень Стратегії реформування системи Державної служби України з надзвичайних ситуацій [11] потребує побудови універсального дизайну у сфері освіти, тому розвиток післядипломної освіти з питань цивільного захисту має важливе державне значення. Йдеться про дизайн навколишнього середовища, предметів, освітніх послуг та програм, що забезпечує їхню максимальну ефективність для використання всіма особами, залученими в навчальний процес [9].

Можна з упевненістю сказати, що нині намітилися зміни, спрямовані на розв'язання певних питань у системі післядипломної освіти управлінських кадрів органів влади та медичних працівників із питань цивільного захисту.

Серед найбільш значущих теоретичних розробок у цій галузі можна назвати: уведення профільної, загальної та регіональної складових у систему підвищення кваліфікації; оновлення робочих складових системи підвищення кваліфікації та виділення в ній інформаційної, консультативної та освітньої функцій; урахування психологічних особливостей, інтересів та підготовленості слухачів. Модернізація системи підвищення кваліфікації персоналу з питань цивільного захисту виявилась, зокрема, у виникненні нових форм установ.

Навчання управлінських кадрів органів влади та медичних фахівців здійснюється в закладах та установах освіти: Інституті державного управління у сфері цивільного захисту, навчально-методичних центрах сфери цивільного захисту областей та м. Київ, які здійснюють підвищення кваліфікації керівних кадрів на рівні держави, регіональному та місцевому рівнях [6]. Досвід організації підвищення кваліфікації управлінських кадрів органів влади й медичних фахівців із питань цивільного захисту свідчить про те, що в процесі навчання використовуються найрізноманітніші форми навчальних занять. Освоєння управлінських кадрів органів влади й медичних фахівців відповідного змісту здійснюється такими формами і методами:

- під час круглих столів з обміну досвідом;
- у формі семінарів, лекцій, виїзних практичних занять на об'єктах господарювання;
- у формі групових та індивідуальних консультацій;
- підготовки кваліфікаційних робіт тощо.

Вочевидь, форми підготовки персоналу з питань цивільного захисту повинні сприяти тому, щоб якомога раніше, після призначення особи на посаду, довести ефективність своєчасно прийнятих нею і реалізованих доцільних заходів для захисту

територій та населення від надзвичайних ситуацій, спонукати у слухачів необхідність та бажання вишукувати додаткові можливості щодо розвитку органів управління й сил цивільного захисту, а також підвищення якості виконання заходів захисту від надзвичайних ситуацій шляхом виявлення невикористаних резервів.

Важливе значення для успішного підвищення кваліфікації має якість і зміст навчальних планів, вибір способів навчальної роботи, виявлення та врахування в навчанні особистісних потреб управлінських кадрів органів влади та медичних фахівців у вдосконаленні професійних знань і практичних управлінських умінь з питань цивільної безпеки. Істотно визначають ефективність навчання управлінських кадрів органів влади та медичних фахівців з питань цивільного захисту і матеріально-технічні особливості:

- обсяг бібліотечних фондів;
- методична, дидактична, а також технічна оснащеність освітнього процесу;
- різноманітність та наявність матеріалів, що відображають новизну в освіті та управлінні у сфері захисту територій та населення від надзвичайних ситуацій тощо.

Вважаємо за доцільне організувати навчання з підвищення кваліфікації управлінських кадрів органів влади й медичних фахівців із питань цивільного захисту. Щоб існувала податливість у відборі змісту підвищення професійної освіти, у слухачів була можливість вибору часу, місця та термінів навчання. Завдяки сучасним інформаційно-комунікаційним технологіям існує можливість забезпечити подачу та передачу навчального матеріалу в онлайн-режимі від науково-педагогічних працівників до слухачів за місцем їхнього перебування.

Підвищення кваліфікації з використанням дистанційних технологій є новітньою формою організації навчального процесу, прирівнюється до традиційних форм навчання, що відбувається за опосередкованої взаємодії учасників освітнього процесу у спеціально створеному освітньому середовищі. В Інституті державного управління у сфері цивільного захисту з 2015 року запроваджено таку форму навчання, реалізовану на одній з найбільш популярних систем електронного навчання – Moodle.

Перевагами навчання з використанням дистанційних технологій є:

- можливість обирати та складати навчальний план, що відповідає потребам слухача;
- можливість слухача займатися у зручному місці і у зручний для себе час;
- можливість підвищення кваліфікації без відриву від роботи;
- одномоментний доступ до джерел знань та за необхідності спілкування через мережі Інтернет з одним із науково-педагогічних працівників;
- знижені витрати слухача на навчання;
- рівні можливості підвищення кваліфікації, незалежно від місця проживання, стану здоров'я слухача тощо [12].

Необхідно враховувати й те, що серед індивідуальних форм навчання самоосвіта має ключове значення. Підвищення кваліфікації надає стимул і вказує на основні напрями для самоосвіти управлінських кадрів органів влади та медичних фахівців із питань цивільного захисту в міжкурсовий період. З огляду на цю обставину доцільно розглядати самоосвіту як одну з провідних форм ознайомлення слухачів зі способами ефективного виконання управлінської діяльності, пов'язаної з організацією і здійсненням заходів цивільного захисту. При цьому слід максимально враховувати мотивацію в самоосвіті, яка залежить від рівня розвитку професійної самосвідомості особи, ступеня об'єктивності самооцінки та усвідомлення особистих потреб у підвищенні кваліфікації. Без пробудження внутрішньої активності персоналу їхнє професійне самовдосконалення навряд чи можливе.

Об'єктивно існуючі труднощі у здійсненні діяльності щодо захисту населення й територій від надзвичайних ситуацій найчастіше спостерігаються у управлінських кадрів органів влади та медичних фахівців з невисоким рівнем професійної кваліфікації. Щоб уникнути цього, окрім самооцінки своєї компетенції, а також якості здійснюваної діяльності з питань цивільного захисту управлінським кадрам органів влади та медичних фахівців слід максимально широко використовувати матеріали перевірок посадових осіб, уповнова-

жених здійснювати державний нагляд із питань техногенної та пожежної безпеки.

Однак більшість науковців глибинним недоліком у діяльності державних службовців і посадових осіб місцевого самоврядування вважає саме відсутність у них здатності й готовності до постійного саморозвитку і самовдосконалення [13], з чим не можна не погодитися.

В епоху цифровізації здатності персоналу до саморозвитку і самовдосконалення посідають перші позиції. Це надзвичайно важливо, тому що їхня нездатність постійно працювати над професійним й особистісним розвитком безпосередньо впливає на ефективність і результативність не тільки їхньої діяльності, а й діяльності підлеглих [14].

Удосконалення освітнього процесу в Інституті державного управління у сфері цивільного захисту та освітніх установах цивільного захисту неможливо без вивчення і врахування результатів дослідження проблем підвищення кваліфікації управлінських кадрів органів влади та медичних фахівців із питань цивільної безпеки у зарубіжних країнах [15, 16]. На актуальність цих питань вказує відомий український учений М. Козяр, який зазначає, що «...підготовка окремих фахівців з надзвичайних ситуацій має враховувати сучасні світові тенденції, принципи розвитку всієї системи освіти і професійної підготовки у світі та нашій державі, її теоретико-методологічні й методичні аспекти, зміст і складність завдань, а також специфічне призначення рятувальних підрозділів» [5].

Висновки та перспективи подальших досліджень

На сучасному етапі розвитку України постають виклики, що актуалізують проблему професіоналізації людських ресурсів, задіяних в організації та реалізації заходів цивільного захисту. Професійний розвиток у системі післядипломної освіти має важливе значення: відбуваються активні заходи для вдосконалення організації, форм, методів та програм навчання управлінських кадрів органів влади та медичних фахівців із питань цивільного захисту. Підвищення кваліфікації зазначеної категорії персоналу являє собою актуальну проблему, розв'язання якої передбачає можливості покращання його компетентності з метою організації та виконання завдань цивільного захисту.

За сучасних умов систему підвищення кваліфікації управлінських кадрів органів влади та медичних фахівців із питань цивільного захисту необхідно постійно вдосконалювати та адаптувати до змін з урахуванням існуючих досягнень у цій сфері. Вона має бути відкритою і гнучкою.

Це дає можливість проявити і використовувати індивідуальні можливості

кожного, готувати управлінські кадри органів влади та медичних фахівців, здатні самостійно і відповідально вживати нестандартних рішень із різних питань захисту населення і територій від надзвичайних ситуацій.

Теоретичні основи підвищення кваліфікації управлінських кадрів органів влади та медичних фахівців із питань цивільного захисту, зокрема визначення понятійного апарату, потребують подальшого дослідження.

Список літератури

1. Довідка про основні надзвичайні ситуації техногенного, природного та іншого характеру на території України [Електронний ресурс] – Режим доступу : <https://www.dsns.gov.ua>
2. *Онушкин В. Г.* Образование взрослых : междисциплинарный словарь терминологии / В. Г. Онушкин, Е. И. Огарев. – СПб.; Воронеж : ИОВ РАО, 1995. – 232 с.
3. *Сидоренко В. В.* Реформування системи підвищення кваліфікації керівників навчальних закладів в умовах реалізації концепції «Нова українська школа» / В. В. Сидоренко // Керівник нової української школи : світоглядно-професійні орієнтири : зб. наук. пр. / [В. П. Андрущенко, В. П. Бех, О. В. Алейнікова та ін.]. – К. : НПУ ім. М. П. Драгоманова, 2017. – С. 148–153.
4. *Супрун В. В.* Теоретико-методологічні засади підвищення кваліфікації педагогічних працівників у системі професійної освіти України / В. В. Супрун // Післядипломна освіта в Україні. – 2017. – № 1. – С. 34–41.
5. *Козяр М. М.* Теоретичні та методичні засади професійної підготовки особового складу підрозділів з надзвичайних ситуацій : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня д-ра пед. наук : спец. 13.00.04 «Теорія і методика професійної освіти» / М. М. Козяр. – К., 2005. – 41 с.
6. Постанова Кабінету Міністрів України від 23 жовтня 2013 року № 819 «Про затвердження Порядку проведення навчання керівного складу та фахівців, діяльність яких пов'язана з організацією і здійсненням заходів з питань цивільного захисту» [Електронний ресурс] // Урядовий кур'єр. – 27.11.2013. – № 819. – Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/819-2013-p>
7. Наказ МВС України від 21.10.14 № 1112 «Про затвердження Положення про організацію навчального процесу з функціонального навчання» [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z1398-14>
8. На Чернігівщині розпочався навчально-методичний збір з керівниками НМЦ ЦЗ та БЖД [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://iducz.dsns.gov.ua/ua/Nadzvichayni-podiyi/1756.html>
9. Закон України «Про освіту» від 5 вересня 2017 року № 2145-VIII [Електронний ресурс] // Голос України. – 27.09.2017. – № 178–179. – Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2145-19>
10. *Купрієвич В. О.* Підвищення кваліфікації керівників закладів професійної освіти як педагогічна проблема / В. О. Купрієвич // Післядипломна освіта в Україні. – 2016. – № 1. – С. 26–28. – Режим доступу: <https://is.gd/s5f6AT>
11. Розпорядження Кабінету Міністрів України від 25 січня 2017 року № 61-р «Про схвалення Стратегії реформування системи Державної служби України з надзвичайних ситуацій» // Урядовий кур'єр. – 04.02.2017. – № 22.
12. Дистанційне навчання ІДУЦЗ [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <https://iducz.dsns.gov.ua/ua/Distanciyne-navchannnya.html>
13. *Гошовська В. А.* Кадровий менеджмент як складова управління людськими ресурсами в системі державного управління : навч.-метод. матеріали / [Гошовська В. А., Пашко Л. А., Фугель Л. М.]; упоряд. Ю. В. Стрілецька. – К. : НАДУ, 2013. – 96 с.
14. *Михайлов В. М.* Функціональна компетентність керівників і фахівців, діяльність яких пов'язана з організацією і здійсненням заходів з питань цивільного захисту / В. М. Михайлов, Н. М. Романюк // Безпека життєдіяльності на транспорті та виробництві – освіта, наука, практика

: III міжнар. наук.-практ. конф., Херсон, 13–15 вересня 2016 року : матеріали конф. – Херсон, 2016. – С. 238–240.

15. Волянський П. Б. Застосування інтерактивних освітніх технологій у навчанні керівного складу і фахівців, діяльність яких пов'язана з організацією та здійсненням заходів з питань цивільного захисту / П. Волянський, Ю. Ковровський, В. Михайлов // Молодь і ринок. – 2019. – № 5 (172). – С. 29–38.

16. Шляхи удосконалення системи навчання за рахунок підвищення ефективності наукової діяльності / А. М. Демків, Ю. П. Переверзін, Є. Ю. Литвиновський [та ін.] // Науковий збірник ІДУЦЗ. – 2016. – № 4. – С. 32–39.

References

1. *Dovidka pro osnovni nadzvychaini sytuatsii tekhnogennoho, pryrodnoho ta inshoho kharakteru na terytorii Ukrainy [Information on the main emergencies of man-made, natural and other nature in Ukraine]*. Retrieved from <https://www.dsns.gov.ua> [in Ukrainian].

2. Onushkin, V. H., & Oharev, Ye. I. (1995). *Obrazovaniie vzroslykh: mezhdistsiplinarnyi slovar terminologii [Adult education: an interdisciplinary vocabulary of terminology]*. Saint Petersburg; Voronezh, 232 p. Retrieved from: http://www.orenipk.ru/rmo_2009/RMO_prof/3_5/ssilki_prof/ [in Russian].

3. Sydorenko, V. V. (2017). Reformuvannya systemy pidvyshchennia kvalifikatsii kerivnykiv navchalnykh zakladiv v umovakh realizatsii kontseptsii "Nova ukrainska shkola" [Reforming the system of professional development of heads of educational institutions in the context of the implementation of the concept of "New Ukrainian School"]. In Andrushchenko, V. P., Bekh, V. P., Aleinikova, O. V., et al. *Kerivnyk novoi ukrainskoi shkoly: svitohliadno-profesiini oriientyry: zb. nauk. pr. [The head of the new Ukrainian school: worldview and professional guidelines: a collection of scientific papers]*. (p. 148–153). Kyiv: NPU im. M. P. Drahomanova [in Ukrainian].

4. Suprun, V. (2017). Teoretyko-metodolohichni zasady pidvyshchennia kvalifikatsii pedahohichnykh pratsivnykiv u systemi profesiinoy osvity Ukrainy [Theoretical and methodological principles of professional development of teachers in the system of vocational education of Ukraine]. *Pisliadyplomna osvita v Ukraini – Postgraduate Education in Ukraine*, (1), 34–41 [in Ukrainian].

5. Koziar, M. M. (2005). *Teoretychni ta metodychni zasady profesiinoy pidhotovky osobovoho skladu pidrozdiliv z nadzvychainykh sytuatsii [Theoretical and methodological principles of professional training of personnel of emergency units]*. [Doctor dissertation's thesis, Institute of Pedagogy and Psychology of Vocational Education]. Kyiv, 41 p. [in Ukrainian].

6. Postanova Kabinetu Ministriv Ukrainy vid 23 zhovtnia 2013 roku No. 819 "Pro zatverdzhennia Poriadku provedennia navchannia kerivnoho skladu ta fakhivtsiv, diialnist yakykh poviazana z orhanizatsiieiu i zdiisnenniam zakhodiv z pytan tsyvilnoho zakhystu [Resolution of the Cabinet of Ministers of Ukraine of October 23, 2013, No. 819 "On approval of the Procedure for training of management and specialists whose activities are related to the organization and implementation of measures for civil protection"]. *Uriadovyi kurier – Government Courier*, 27.11.2013, (819). Retrieved from: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/819-2013-п> [in Ukrainian].

7. Nakaz MVS Ukrainy vid 21.10.2014 No. 1112 "Pro zatverdzhennia Polozhennia pro orhanizatsiiu navchalnoho protsesu z funktsionalnoho navchannia" [Order of the Ministry of Internal Affairs of Ukraine dated 21.10.2014 No. 1112 «On approval of the Regulations on the organization of the educational process of functional learning»]. Retrieved from: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z1398-14> [in Ukrainian].

8. Na Chernihivshchyni rozpochavsia navchalno-metodychnyi zbir z kerivnykamy NMTs TsZ ta BZhD [Training and methodological meeting with the heads of the Training and Methodological Center for Civil Protection and Life Safety has started in Chernihiv Region]. Retrieved from: <https://iducz.dsns.gov.ua/ua/Nadzvichayni-podiyi/1756.html> [in Ukrainian].

9. Zakon Ukrainy "Pro osvitu" vid 5 veresnia 2017 roku No. 2145-VIII [Law of Ukraine "On Education" on September 5, 2017, No. 2145-VIII]. *Holos Ukrainy – Voice of Ukraine*, 27.09.2017, (178–179). Retrieved from: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2145-19> [in Ukrainian].

10. Kupriievych, V. O. (2016). Pidvyshchennia kvalifikatsii kerivnykiv zakladiv profesiinoi osvity yak pedahohichna problema [Professional development of heads of vocational education institutions as a pedagogical problem]. *Pisliadyplomna osvita v Ukraini – Postgraduate Education in Ukraine*, (1), 26–28. Retrieved from: <https://is.gd/s5f6AT> [in Ukrainian].
11. Rozporiadzhennia Kabinetu Ministriv Ukrainy vid 25 sichnia 2017 roku No. 61-r "Pro skhvalennia Stratehii reformuvannia systemy Derzhavnoi sluzhby Ukrainy z nadzvychainykh sytuatsii" [Order of the Cabinet of Ministers of Ukraine of January 25, 2017, No. 61-r "On approval of the Strategy for reforming the system of the Civil Service of Ukraine for Emergencies"]. *Uriadovyi kurier – Government Courier*, 04.02.17, (22). Retrieved from: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/61-2017-п> [in Ukrainian].
12. Dystantsiine navchannia Instytutu derzhavnoho upravlinnia ta naukovykh doslidzhen z tsyvilnoho zakhystu [Distance learning of the Institute of Public Administration and Civil Protection Research]. (n.d.). Retrieved from: <https://iducz.dsns.gov.ua/ua/Distancyne-navchannnya.html> [in Ukrainian].
13. Hoshovska, V. A., Pashko, L. A., Fuhel, L. M. (2013). Kadrovyi menedzhment yak skladova upravlinnia liudskymy resursamy v systemi derzhavnoho upravlinnia: navchalno-metodychni materialy [Personnel management as a component of human resources management in the system of public administration: educational and methodical materials]. (Yu. V. Striletska, compiler). Kyiv: NADU, 96 p. [in Ukrainian].
14. Mykhailov, V. M., & Romaniuk, N. M. (2016). Funktsionalna kompetentnist kerivnykiv i fakhivtsiv, diialnist yakykh poviazana z orhanizatsiieiu i zdiisnenniam zakhodiv z pytan' tsyvilnoho zakhystu [Functional competence of managers and specialists whose activities are related to the organization and implementation of civil protection measures]. *Bezpeka zhyttiediialnosti na transporti ta vyrobnytstvi – osvita, nauka, praktyka: materialy III mizhnarodnoi naukovo-praktychnoi konferentsii (Kherson, 13–15 veresnia 2016 r.) – Proceeding of the III International Scientific and Practical Conference "Life safety in transport and production – education, science, practice" (Kherson, September 13–15, 2016)*. P. 238–240. [in Ukrainian].
15. Volyanskiy, P., Kovrovskiy, Yu., & Mykhaylov, V. (2019). Zastosuvannia interaktyvnykh osvitnikh tekhnolohii u navchanni kerivnoho skladu i fakhivtsiv, diialnist yakykh poviazana z orhanizatsiieiu ta zdiisnenniam zakhodiv z pytan' tsyvilnoho zakhystu [Using the interactive training technologies in professional preparation for professionals in the sphere of civil protection]. *Molod i rynek – Youth & Market*, 5(172), 29–38. DOI: 10.24919/2308-4634.2019.170985 [in Ukrainian].
16. Demkiv, A. M., Pereverzin, Yu. P., Lytvynovskyi, Ye. Yu., Kropyvnytskyi, R. S., & Pavlenko, V. V. (2016). Shliakhy udoskonalennia systemy navchannia za rakhunok pidvyshchennia efektyvnosti naukovoї diialnosti [Ways to improve the education system by increasing the efficiency of scientific activities]. *IDUTsZ – Scientific collection of IPACP*, (4), 32–39. Retrieved from: http://nbuv.gov.ua/UJRN/nzidu_2016_4_8 [in Ukrainian].

В.П. Печибори, В.М. Якимец, П.Б. Волянський, В.М. Михайлов, А.С. Твердохлеб, Е.М. Хорошун
ПОВЫШЕНИЕ КВАЛИФИКАЦИИ УПРАВЛЕНЧЕСКИХ КАДРОВ ОРГАНОВ ВЛАСТИ И СПЕЦИАЛИСТОВ МЕДИЦИНСКОЙ ЗАЩИТЫ ПО ВОПРОСАМ ГРАЖДАНСКОЙ ЗАЩИТЫ

В соответствии с современными источниками опасностей выдвинуты новые требования к системе повышения квалификации управленческих кадров органов власти и медицинских специалистов, деятельность которых связана с организацией и осуществлением мероприятий по вопросам гражданской защиты. Повышение их квалификации направлено на формирование готовности к выполнению сложных задач в единой государственной системе гражданской и её составляющей, медицинской защиты, и предусматривает освоение новых общетеоретических и специально-технологических и медицинских знаний, расширение спектра умений и практических навыков. На основе логического анализа раскрыты особенности повышения квалификации управленческих кадров органов власти и медицинских специалистов по вопросам гражданской защиты в современных условиях, обоснованы предложения по совершенствованию процесса обучения. Изучено состояние дел и аргументирован вывод о том, что оптимизация усовершенствования и повышения квалификации управленческих кадров органов власти и медицинских специалистов системы экстренной медицинской помощи и медицины катастроф по вопросам гражданской и медицинской защиты как функциональной подсистемы в единой государственной системе гражданской защиты предусматривает

органическое сочетание различных форм, методов и содержания обучения в зависимости от возможностей учебного заведения и потребностей личности. Указанное невозможно без внедрения рационального построения универсального дизайна во время учебного процесса в учреждении высшего образования, учреждении гражданской защиты. Актуальность обозначенных вопросов подтверждается курсом нашего государства на интеграцию в Европейский Союз, а это требует в современных условиях системного совершенствования учебного процесса и оптимизации уровня повышения квалификации указанных категорий кадров с использованием опыта развитых государств мира и уже имеющихся адаптированных достижений в этой сфере в нашем государстве, которые соответствуют мировым стандартам и требованиям современности.

Ключевые слова: *повышение квалификации, управленческие кадры органов власти, медицинские специалисты, гражданская защита, чрезвычайная ситуация.*

V.P. Pechyorsch, V.M. Yakimets, P.B. Volyansky, V.M. Mikhailov, O.S. Tverdokhlib, E.M. Horoshun
IMPROVEMENT OF QUALIFICATION OF MANAGEMENT STAFF AUTHORITIES AND MEDICAL PROTECTION SPECIALISTS IN CIVIL PROTECTION

Modern sources of danger make new demands on the system of advanced training of managerial staff of government agencies and medical professionals whose activities are related to the organization and implementation of measures for civil protection. Improving their skills is aimed at forming readiness to perform complex tasks in a single state system of civil and its component – medical protection and involves the development of new general theoretical and special-technological and medical knowledge, expanding the range of skills and practical skills. The paper, based on logical analysis, reveals the features of professional development of government officials and medical professionals on civil protection in modern conditions, substantiated proposals to improve the process of their training. As a result of the study, the state of affairs was studied and it was argued that the optimization of improvement and professional development of government and medical specialists of the system of emergency care and disaster medicine on civil and medical protection as a functional subsystem in a single state civil protection system provides an organic combination different forms, methods and content of education, depending on the capabilities of the educational institution and the needs of the person. The above is not possible without the introduction of a rational construction of universal design during the educational process in a higher education institution, a civil defense institution. The urgency of these issues is confirmed by the course of our country for integration into the European Union, and this requires, in modern conditions, systematic improvement of the educational process and optimization of the level of professional development of these categories of personnel using the experience of developed countries. that meet world standards and requirements of today.

Keywords: *advanced training, managerial staff of government bodies, medical specialists, civil protection, emergency situation.*

Надійшла 05.03.2021

Відомості про авторів

Печиборщ В'ячеслав Петрович – доктор медичних наук, професор, завідувач відділу науково-організаційної роботи та інформації Державної наукової установи «Центр інноваційних медичних технологій Національної академії наук України» (м. Київ).

Адреса: Україна, 04053, м. Київ, Вознесенський узвіз, 22, Центр інноваційних медичних технологій Національної академії наук України.

E-mail: vyacheslav.pechiborshch@gmail.com

ORCID: 0000-0003-4598-9644.

Якимець Володимир Миколайович – доктор медичних наук, професор, заступник директора з науково-організаційної роботи та методичної роботи Державної наукової установи «Центр інноваційних медичних технологій Національної академії наук України» (м. Київ).

Адреса: Україна, 04053, м. Київ, Вознесенський узвіз, 22, Центр інноваційних медичних технологій Національної академії наук України.

E-mail: carpus54@ukr.net

ORCID: 0000-0002-5407-4609.

Волянський Петро Борисович – доктор наук державного управління, професор, виконуючий обов'язки начальника Інституту державного управління та наукових досліджень з цивільного захисту (м. Київ).

Адреса: Україна, 04074, м. Київ, вул. Вишгородська 21, Інститут державного управління та наукових досліджень з цивільного захисту.

E-mail: iduscz.kyiv@dsns.gov.ua

ORCID: 0000-0001-9465-6593.

Михайлов Віктор Миколайович – кандидат наук з державного управління, доцент, заступник начальника з науково-дослідної роботи Інституту державного управління та наукових досліджень з цивільного захисту (м. Київ).

Адреса: Україна, 04074, м. Київ, вул. Вишгородська 21, Інститут державного управління та наукових досліджень з цивільного захисту.

E-mail: mvn2006@ukr.net

ORCID: 0000-0002-5629-1500.

Твердохліб Олександр Степанович – професор кафедри державної служби, управління та навчання за міжнародними проєктами, кандидат наук з державного управління, доцент Інституту державного управління та наукових досліджень з цивільного захисту (м. Київ).

Адреса: Україна, 04074, м. Київ, вул. Вишгородська, 21, Інститут державного управління та наукових досліджень з цивільного захисту.

E-mail: osio@i.ua

ORCID: 0000-0002-1502-2937.

Хорошун Едуард Миколайович – начальник Військово-медичного клінічного центру Північного регіону (м. Харків).

Адреса: Україна, 61058, м. Харків, вул. Культури, 5, Військово-медичний клінічний центр Північного регіону.

E-mail: ehoroshun@i.ua

ORCID: 0000-0003-1258-1319.

Information about the authors

Pechiborsch Vyacheslav Petrovich – Doctor of Medical Sciences, Professor, Head of the Department of Scientific and Organizational Work and Information of the State Scientific Institution "Center for Innovative Medical Technologies" of the National Academy of Sciences of Ukraine (Kyiv).

Address: Ukraine, 04053, Kyiv, Voznesensky Uzviz, 22, Center for Innovative Medical Technologies of the National Academy of Sciences of Ukraine.

E-mail: vyacheslav.pechiborshch@gmail.com

ORCID: 0000-0003-4598-9644.

Yakimets Volodymyr Mykolayovych – Doctor of Medical Sciences, Professor, Deputy Director for Scientific and Organizational Work and Methodological Work of the State Scientific Institution "Center for Innovative Medical Technologies" of the National Academy of Sciences of Ukraine (Kyiv).

Address: Ukraine, 04053, Kyiv, Voznesensky Uzviz, 22, Center for Innovative Medical Technologies of the National Academy of Sciences of Ukraine.

E-mail: carpus54@ukr.net

ORCID: 0000-0002-5407-4609.

Volyansky Petro Borysovych – Doctor of Public Administration, Professor, Acting Head of the Institute of Public Administration and Research in Civil Defense (Kyiv).

Address: Ukraine, 04074, Kyiv, Vyshhorodska str., 21, Institute of Public Administration and Research in Civil Defense.

Email: iduszcz.kyiv@dsns.gov.ua

ORCID: 0000-0001-9465-6593.

Mikhailov Victor Nikolaevich – Candidate of Sciences in Public Administration, Associate Professor, Deputy Head of Research at the Institute of Public Administration and Research in Civil Defense (Kyiv).

Address: Ukraine, 04074, Kyiv, Vyshhorodska str., 21, Institute of Public Administration and Research in Civil Defense.

E-mail: mvn2006@ukr.net

ORCID: 0000-0002-5629-1500.

Tverdokhlib Oleksandr Stepanovych – Professor of the Department of Civil Service, Management and Training in International Projects, Candidate of Sciences in Public Administration, Associate Professor of the Institute of Public Administration and Research in Civil Defense (Kyiv).

Address: Ukraine, 04074, Kyiv, Vyshgorodskaya str., 21, Institute of Public Administration and Research in Civil Defense.

Email: osio@i.ua

ORCID: 0000-0002-1502-2937.

Khoroshun Eduard Mykolayovych – Head of the Military Medical Clinical Center of the Northern Region (Kharkiv).

Address: Ukraine, 61058, Kharkiv, Kultury str., 5, Military Medical Clinical Center of the Northern Region.

E-mail: ehoroshun@i.ua

ORCID: 0000-0003-1258-1319.